

- a) Člověk se neprávem povyšuje na vrchol stvoření, je dlužno jej vrátit do souvislého řádu přírody, mezi „jeho spolubratry a druhy“ zvířata, neboť není obdárěn schopnostmi, krejch by zvířata postřádala. *143 145*
- b) Takzvaná „lidská věda a filosofie jsou čirá marnost. 1. škodí životnímu štěstí, 2. podkopávají mravní vzpruhy života, 3. bezpečnou pravdu životu nepřinesly.
- c) Marností je sám rozum, na kterém jsou lidská věda i filosofie založeny: 1. rozumově uvažování je ustavičný protimulv a nepřetržitá proměna závěrů, 2. rozum není s to stanovit zákon mravní, 3. smysly, které rozum dodávají látku, jsou omylné a nedokonalé.
- Závěr:* Dосud jsme rozumem neposílili pevného a stálého nic, jen věčné střídání jevů; nejsjoplehlivější je držet se tradice. Člověk není schopen vyjít ze sebe, nepodá-li mu Bůh, z čiré milosti, pomocnou ruku.
- 1 Témto větami autor naráží na počátky *renaissance* ve Francii, kterou ram udomácnil František I. (1515 - 1547) a již byl jeho otec, který svého krále v mládí provázel na válečné výpravy do Itálie, nadšeným přívržencem.
- 2 *Pierre Bural* (1499 - 1546), francouzský humanista a latinář.
- 3 Český: Přirozená teologie anebo Kniha o věcech stvořených, od mistra R. ze S.
- 4 *Lucretius*, O podstatě světa, kn. V: Neboť zvlášť zuřivě se šlape potom, čeho se předím člověk býl.
- 5 *Adrien Turmehe* (1511 - 1585), čelný francouzský humanista 16. věku, proslovil latinik na nově založené College de France, odpůrce literatury v národní řeči.
- 6 *Sv. Tomáš Akvinský*, největší křesťanský filsof 13. století, jehož učení, v podstatě křesťanské přehodnocení Aristotela (zv. *tomizmus*), je dosud oficiální doktrinou katolické církve.
- 7 *Horatius*, *lisy*, I: Máš-li co lepšího, ven s tím, jinak se poddej!
- 8 *Hrodotos*, *Historie*, kn. VII, 10: Bůh nechce, aby se kdokoliv jiný než on pyšnil.
- 9 *Svatý Petr*, *Epistoly*, I: Bůh odporuje pyšným, však pokorným věnuje svoji milost.
- 10 *Cicero*, O povaze bohů, kn. II, 54: Pro koho tedy řekneme, že tento svět byl stvořen? Bezpochyby pro ony živoči bytosti, které požívají rozumu. To jsou bohové a lidé, nad které dozajista nic lepšího není.
- Tímto výrokem Cicero cituje stoika Balba.
- 11 *Lucretius*, O podstatě světa, kn. V: Když zvedneme oči k nebeským chrámům širého vesmíru nad sebou a k hvězdám zářícím v lůně éteru, a přijde nám na mysl pouť luny a slunce...
- 12 *Mamilius*, *Astronomica*, kn. III, 55: ...neboť činy a životy lidí učinil závislymi na hvězdách.
- 13 *Mamilius*, *Astronomica*, kn. I, 60: Uznává, že ony hvězdy spartovane v nekonečnu ovládají (člověka) neslýšnými zákony, že celý svět je poháněn periodickými příčinami a že střídavé okolnosti osudu jsou řízeny určitými znameními.
- 14 *Mamilius*, *Astronomica*, kn. I, 55: Jak nesmírné proměny jsou působeny nepatrnými pohyby! Tak mocná je tato vláda, jež rozkazuje i samotným králdm.

- beny nepatrnými pohyby! Tak mocná je tato vláda, jež rozkazuje i samotným králdm.
- 15 *Mamilius*, *Astronomica*, kn. IV, 79: Jeden šílil láskou a přeploává moře, aby vyvrátil Troju; osud druhého se hodl k tomu, aby tvořil zákony; zde synové vraždí otce, tam zase otcové děti; ozbrojení bratři si zasažují vzájemně rány. To vše však není *naše* válka, to osud nás nutí k tolikým převratům, k tomu, abychom sebe samé trstali a trvali svoje údy. Ba, účinkem osudu je i to, že zde já sám vykládám osud.
- 16 *Cicero*, O povaze bohů, I, 8: Která to uslí, které nástroje, které páky, které stroje a kteří dělníci vykonali tak nesmírné dílo?
- 17 *Cicero*, O povaze bohů, I, 31: Jak nesmírné úzké jsou hranice našeho ducha!
- 18 *Seneca*, O hněvu, II, 9: Mezi jinými nevyhodaami smrtelné povahy je i ta slepota myslí, že nejenom jsme nuceni dopouštět se omylů, ale svoje chyby i milujeme.
- 19 *Sv. Augustin*, O obci boží, kn. XII, 15: Tělo zasvěcené zkláze, začne žije duši a skutečnost, že přebývá na zemi, sklícuje mysl i ve výkonu jejího bohatého myšlení.
- 20 Tři druhy zvířat jsou: létající, vodní, pozemní.
- 21 Troglodyty nazývala autorova doba kmeny jihovýchodního Egypta, poněvadž žily v jeskyních.
- 22 *Lucretius*, O podstatě světa, V: A nemá zvířata, ba dokonce i dravci vydávají rozmanité a proměnlivé hlasy podle toho, mají-li strach nebo bolest či zmlát-li jiní radost.
- 23 *Lucretius*, O podstatě světa, V: Nikoliv jiným než právě tímto způsobem vidíme, že dětská neschopnost vyjádřit se pudl dětí k posunkování.
- 24 *Torguato Tasso*, *Aminias*, jedn. II, chór: A samotné mlčení mívá svoje prosby a slova.
- 25 *Virgilius*, *Georgika*, kn. IV: Řídíce se tímto znamením i a tímto příklady, někteří prohlásili, že věchy jsou nadány zlomkem božské myslí a emanacemi éteru.
- 26 *Lucretius*, O podstatě světa, V: Všechny věci jsou svázány pouhy svého osudu.
- 27 *Lucretius*, O podstatě světa, V: Každá věc se děje podle svého řádu a všechny zachovávají rozdíly, stanovené bezpečným zákonem přírody.
- 28 *Tibullus*, *Elegie*, kn. I, 9: Sežehni, chceš-li, mou hlavu plamenem a prokni mi tělo mečem a rozbij mi záda dítčkami!
- 29 *Juvenalis*, *Satiry*, XIV: Čáp žví svoje mláděta hady a ještěrkami, nalazenými na zapadlých venkovských místech, a vzněšenl práci, sluzebníci Jupiterovi, loví v lese buď zajíce, nebo lah.
- 30 *Sallia* (136 - 78 př. n. l.), římský dikrátator, vůdce aristokratické strany: Zeměl vskurtu na „vyšivnu“ (*phibritasí*), nemoc, kůže přeměšenou větší, v starověku nevyčistitelnou. Na určtž nemoc zemřel i Plátón, srv. populární podání o tom, že „ho sežraly vší“.
- 31 *Cicero*, O povaze bohů, kn. II, 27: Vino nemocným prospívá zřídka a škodí velmi často, proto lépe je nenažzet jim ho vůbec než je uváčet do zjevného nebezpečí pro nadějí pochybného uzdravení; a stejné